

Nr 132.

Uppläst och godkänd i Första kammaren den 17 maj 1912.

» » » i Andra kammaren den 17 maj 1912.

Riksdagens skrifvelse till Konungen, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t i fråga om viss ändring i gällande lagstiftning angående förvärfvande och förlust af medborgarerätt.

(Konstitutionsutskottets utlåtande nr 26.)

Till Konungen.

Vid innevarande års riksdag har enskild motionär hemställt, att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse till Eders Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Eders Kungl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring i gällande lagstiftning angående förvärfvande och förlust af medborgarerätt, att ingen svensk statsborgare må kunna utan sin egen vilja och vetskap förlora sitt svenska statsborgarskap.

Såsom af motionen framgår, afser densamma ändring af § 7 i 1894 års lag om förvärfvande och förlust af medborgarerätt. Ifrågavarande stadgande innebär i hufvudsak, att den, som i tio år oafbrutet haft sitt hemvist utom riket, skall anses hafva förlorat sin medborgarerätt, såframt han icke före nämnda tids utgång och sedermera inom hvart tionde år genom särskild förklaring förbehållit sig rättighet att fortfarande förblifva svensk medborgare.

Före 1894 års lagstiftning saknade svensk rätt lagbestämda regler i
Bihang till Riksdagens protokoll 1912. 14 saml. 39 häft. (Nr 132—133). 1

detta afseende. Emellertid torde väl hos oss såsom annorstädes i äldre tid den uppfattningen varit rådande, att statsborgarskapet var så att säga knutet vid statens territorium; eller med andra ord, att endast den omständigheten, att en individ föddes å en viss stats territorium, förskaffade honom medborgareskap, medan å andra sidan en bosättning utomlands, förenad med afsikt att där förblifva, i och för sig medförde medborgarrettens förlust. Till stöd för att detta varit den äldre svenska rättsuppfattningen, har man åberopat särskildt stadgandet i 15 kap. 7 § ärfdabalken, enligt hvilken den, som »öfvergifver sitt fädernesland och sätter sig alldeles neder att bygga och bo under främmande herrskap», ej njuter större rätt till arf, som sedermera här i riket faller, än »andre utländske» på samma ort.

Vid tiden närmast före tillkomsten af 1894 års lag torde den förenämnda rättsuppfattningen hafva modifierats genom praxis så till vida, att *först en längre tids vistelse* utomlands, regelmässigt under tio år, ansågs innebära en giltig grund för antagandet, att vederbörande på allvar öfvergifvit riket. *Innan* tioårsperioden förlupit, ansågs följaktligen den utflyttade utan vidare hafva bibehållit sitt svenska statsborgarskap, medan han *efter* samma tids förlopp, för att alltjämt få räkna sig det svenska statsborgarskapet till godo, måste särskildt styrka sin afsikt att icke för alltid bryta förbindelsen med hemlandet. Denna modifierade rättsuppfattning har fått ett uttryck i ett i konsulatinstruktionen den 1 juli 1887 förefintligt stadgande af innehåll, att vid inskrifning i den nationalitetsmatrikel, som skulle föras vid svensk-norska konsulat, konsuln alltid borde i afseende å svenska undersåtar, som oafbrutet vistats utomlands i tio år eller därutöfver, på förhand göra förfrågan hos ministern för utrikes ärenden, huruvida inskrifning finge äga rum. Berörda föreskrift grundade sig uppenbarligen på den åskådningen, att en tioårig bortovaro från Sverige icke i och för sig orsakade medborgarrettens förlust.

Vid utarbetandet af 1894 års lagstiftning om förvärfvande och förlust af medborgarerrätt utgick man från *härstammingsprincipen* såsom grundval för denna rätt. I öfverensstämmelse med denna utgångspunkt uttalades i motiven till ifrågavarande lagstiftning, att liksom medborgarerrätten icke kan *förvärfvas* allenast genom invandring eller fast bosättning på statens territorium, så bör också omvänt den en gång förvärfvade medborgarerrätten icke kunna *förloras* endast genom utvandring eller fast bosättning i utlandet. Erfarenheten visade nämligen, att många, som utvandrat, fortfarande kände sig starkt fästade vid sitt fädernesland och ådagalade ett verksamt intresse för detsamma, och äfven där detta icke vore händelsen, vore det ofta ovisst, om viljan att bryta förhållandet vore fast och slutlig.

A andra sidan måste det tydligen, om den utvandrade icke förvärfvade utländsk medborgarerätt, vara högst olämpligt ur statens synpunkt, att han fortfore att för beständigt vara svensk medborgare och öfverflyttade denna egenskap på sina efterkommande, hvarigenom skulle skapas en stor klass personer, mot hvilka det i allmänhet blefve faktiskt omöjligt att göra medborgarerättsliga plikter gällande, under det de efter behag kunde utkräfvat medborgarerättens förmåner. Till förekommande af dessa olägenheter syntes en reglerande föreskrift nödvändig, och tillkom på denna grund ifrågavarande stadgande i 7 § af lagen, innebärande statsborgarskapets automatiska bortfallande efter tio år. Af motiven till lagen framgår, att stadgandet om tioårsfristen tillkom med den tyska lagen som förebild, men äfven med hänsyn till förberörda svenska praxis. Då emellertid sådana fall kunde inträffa, att ett långt vistande i utlandet likväl icke gjorde vederbörande främmande för Sverige, borde möjlighet gifvas den, som så önskade, att trots utflyttningen bibehålla medborgarskapet. För att bereda utväg härtill, men samtidigt i görligaste mån förekomma ovissheit om hvilka personer som voro och hvilka icke voro svenska medborgare, fäste man rätten till statsborgarskapets bevarande vid ett uttryckligt tillkännagifvande inför offentlig myndighet.

Den föregående framställningen torde hafva gifvit vid handen, *dels* att förevarande tioårsklausul, den s. k. tioårslagen, *i realiteten* närmast är att betrakta såsom ett lagfästade af förut gällande praxis, *dels* ock att den begränsning af den utaf lagstiftningen i princip godkända härstamningsgrundsatsen, som densamma innebär, näppeligen tillkommit af principiella skäl, utan snarare af rena lämplighetshänsyn.

Det starkaste skälet för tioårsklausulens bibehållande torde alltjämt vara af öfvervägande praktisk natur. Härmed åsyftas den redan under förarbetena till 1894 års lag uppmärksammade och jämväl af motionären berörda roll, som ifrågavarande bestämmelse i internationellt hänseende spelar vid behandlingen af vissa fattigvårdsärenden. Riksdagen vill i detta afseende påpeka, hurusom, när fråga uppstår om hemsändande af person utaf svensk härkomst, som utomlands fallit fattigvården till last, detta plägar ske först efter diplomatiska förhandlingar. Visar det sig därvid, att vederbörande förlorat sitt svenska statsborgarskap, kan Sverige vägra att mottaga honom, och i sådant fall kommer tioårslagen ofta nog till användning.

Tioårsklausulen har sålunda en viss betydelse för Sverige i internationellt hänseende, men värdet af densamma får dock efter utskottets mening icke öfverskattas. Hvad den kommunala fattigvårdstungan angår,

kan sålunda erinras, att enligt fattigvårdsförordningens 31 § 2 mom. fattigvårdssamhälle, som fått utgifva fattigvård för person, hvilken under fem års tid oafbrutet vistats utom riket, må kunna erhålla understöd af staten, i den mån för sådant ändamål anslagna medel lämna tillgång och Kungl. Maj:t pröfvar skäligt. Ett upphäfvande af tioårsklausulen skulle följaktligen näppeligen leda därhän, att den kommunala fattigvårdstungan stegrades. Vidare förtjänar det påpekas, att af de länder, hvilkas nationalitetslagar i ifrågavarande afseende innehållit eller innehålla bestämmelser af liknande slag som den svenska, några antingen redan upphäft eller stå i begrepp att upphäfva desamma, hvadan sålunda internationella reciprocitetshänsyn, hvilka beträffande frågor af föreliggande slag kräfva stort beaktande, icke numera torde vara af samma betydelse som förr. Slutligen tillåter sig Riksdagen framhålla, att fattigvårdsförhållandena de olika staterna emellan, enligt hvad erfarenheten gifver vid handen, låta sig ordnas på de mellanfolkliga öfverenskommelsernas väg. Så har exempelvis, om än ofullständigt, skett emellan Sverige och Danmark genom deklARATIONERNA af den 13 och den 26 juli 1888, hvarjämte mellan Sverige och Norge motsvarande förhållanden äro genom särskilda bestämmelser reglerade.

Med hänsyn till dessa omständigheter kunna därför vid bedömandet af frågan om tioårsklausulens upphäfvande de ur fattigvårdssynpunkt anförda betänkligheterna näppeligen tillmätas så stor betydelse som de tungt vägande skäl i motsatt riktning, hvilka af motionären blifvit framförda. Särskildt synes det Riksdagen böra understrykas, att den uppfattning numera måste anses föråldrad, enligt hvilken enhvar medborgare, hvilken ur riket utflyttar, därmed är för landet förlorad. Tydligt är nämligen, att med våra dagars vidtutgrenade kulturella och ekonomiska förbindelser på det mellanfolkliga området kunna utflyttade statsborgare vara hemlandet till afsevärdt gagn, och detta gäller icke minst i fråga om de mindre nationerna. Framför allt förefaller det Riksdagen, som om en stat, hvilken äger en så betydande emigration som Sverige, borde låta sig anläget vara att söka upprätthålla förbindelsen med sina emigranter. Ur denna synpunkt är tioårslagen, hvilken, i stället för att stärka och återknyta, tvärtom afskär bandet mellan hemlandet och de utvandrade, efter Riksdagens mening föga lämplig.

Gällande lag bereder visserligen möjlighet för den, som så önskar, att varda bibehållen vid sitt svenska statsborgarskap, för hvilket ändamål han, såsom förut nämnts, allenast har att i föreskrifven ordning göra skriftlig anmälan hos svensk beskickning eller svenskt konsulat. Men anlitaudet af denna utväg medför en del omgång och besvär, äfvensom

åtskillig kostnad, hvilken likväl mången gång för vederbörande torde kännas betungande nog. Enligt hvad erfarenheten visat, har jämväl berörda möjlighet till statsborgarskapets bevarande i stor utsträckning faktiskt lämnats obegagnad.

Såsom af motionären påpekats, hafva också några främmande stater redan frångått eller stå i begrepp att frångå den rättsuppfattning, som fått ett uttryck i förevarande bestämmelse af den svenska lagen om medborgarerätt. I stället upptages den moderna principen, att, såsom regel, ingen person utan sin egen vilja och vetskap bör fränhändas sitt statsborgarskap. Så har redan delvis skett i Holland, och hvad Tyskland beträffar, är förslag i nämnda riktning för närvarande beroende på tyska riksdagens pröfning. Vinner förslaget bifall, torde därefter Danmark och Ungern jämte Sverige vara de enda europeiska länder, hvilkas medborgarerättslagar ansluta sig till principen om statsborgarskapets automatiska bortfallande efter viss tids oafbruten bortovaro från hemlandet.

Ytterligare vill Riksdagen framhålla, att den allmänna mening om tioårslagens olämplighet, som synes råda bland utlandets svenskar, torde vara ännu ett skäl för en ändring i gällande bestämmelser.

Riksdagen delar sålunda i princip motionärens uppfattning om önskvärdheten och lämpligheten af ifrågavarande lagändring, men anser sig icke kunna tillstyrka motionärens hemställen oförändrad. Det lär nämligen knappast vara lämpligt att i den omfattning, som de i densamma använda ordalagen gifva vid handen, införa principen, att ingen svensk statsborgare må kunna utan sin egen vilja och vetskap förlora sitt svenska statsborgarskap. Riksdagen vill i detta afseende allenast erinra om exempelvis den allmänt vedertagna inskränkning i nämnda regel, som betingas af, att samma person ej bör tillåtas att samtidigt vara medborgare i mer än en stat, äfvensom därom, att enligt gällande bestämmelser hustru eller omynligt barn i statsborgerligt hänseende i åtskilliga fall följer sin man, respektive sin fader eller moder.

Slutligen anser sig Riksdagen böra framhålla, att det förevarande spörsmålet är af ömtålig natur, då jämväl åtskilliga internationella reciprocitetshänsyn påkalla uppmärksamhet. Riksdagen är också förvissad därom, att Eders Kungl. Maj:t icke skall underlåta att taga under öfvervägande alla på frågan inverkan omständigheter samt särskildt fästa behörigt afseende vid motsvarande lagstiftning utomlands, framför allt i de länder, med hvilka Sverige står i en lifligare beröring. Att sistnämnda omständigheter beaktas är så mycket angelägnare, då, som bekant, vår nuvarande lagstiftning tillkommit efter samarbete med Danmark och Norge.

På grund af hvad sålunda anförts, får Riksdagen anhålla, det täcktes Eders Kungl. Maj:t låta utreda, huruvida och i hvad mån sådan ändring i gällande lagstiftning om förvärfvande och förlust af medborgarerätt må vidtagas, att såsom regel svensk statsborgare ej må utan sin egen vilja och vetskap förlora sitt svenska statsborgarskap, samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill denna utredning må föranleda.

Stockholm den 17 maj 1912.

Med undersåtlig vördnad.
